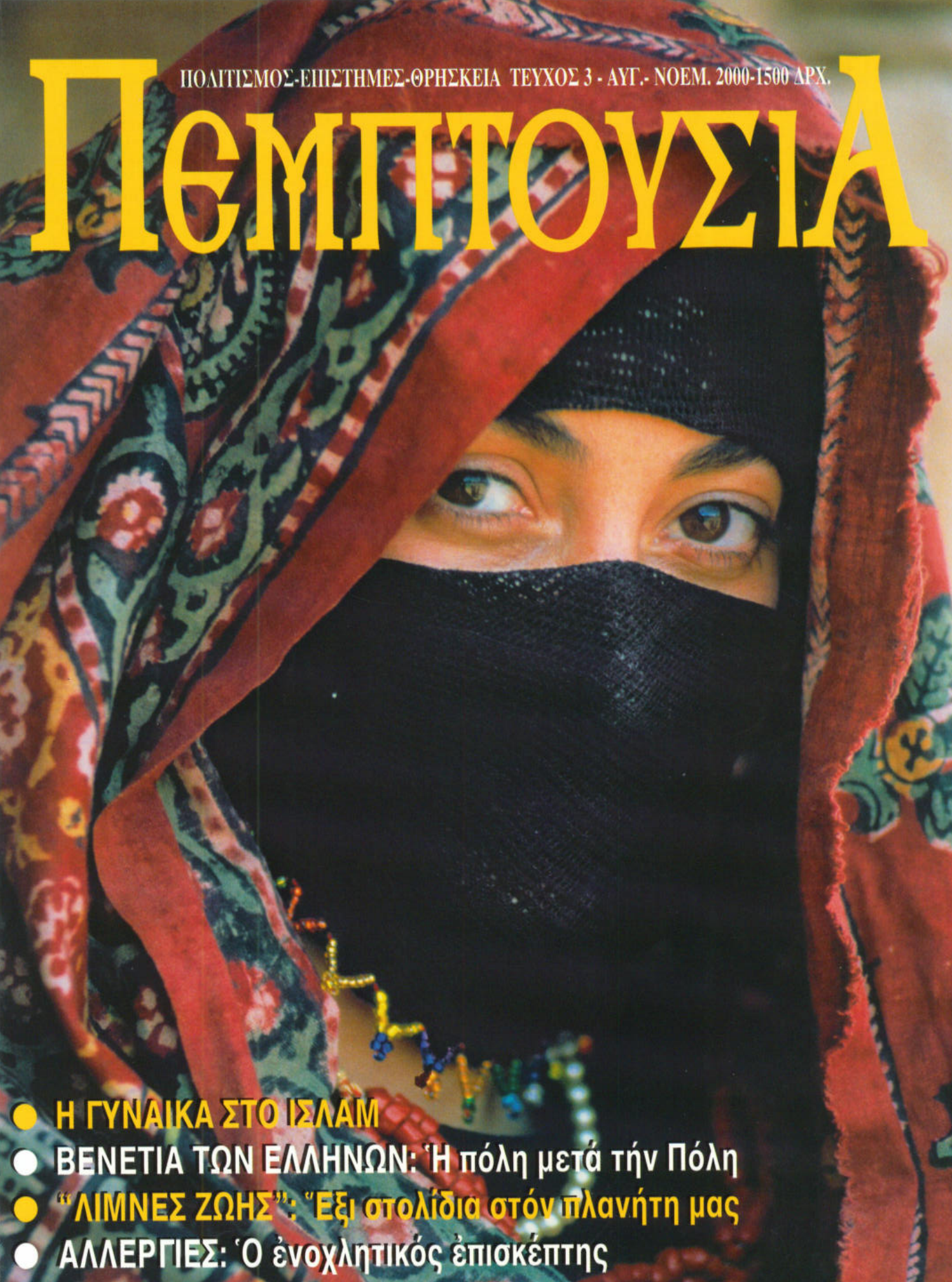

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ-ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ-ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΕΥΧΟΣ 3 - ΑΥΓ.- ΝΟΕΜ. 2000-1500 ΔΡΧ.

ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ

- **Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟ ΙΣΛΑΜ**
- **ΒΕΝΕΤΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ: Ή πόλη μετά την Πόλη**
- **“ΛΙΜΝΕΣ ΖΩΗΣ”:** “Εξι στολίδια στόν πλανήτη μας
- **ΑΛΛΕΡΓΙΕΣ:** Ο ένοχλητικός επισκέπτης

A photograph of two women from behind, wearing long brown robes and head coverings. They are standing in front of a wall made of corrugated metal sheets. A dark shadow of a person is cast onto the wall between them. The lighting is bright, creating strong shadows.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟ

Ὁ αἰώνας πού πέρασε κατά
κοινή ὁμολογία ἀποτέλεσε
γιά τή γυναίκα μία χρονική
περίοδο πολλῶν καί ποικίλων
κοινωνικῶν καί ἐπαγγελμα-
τικῶν κατακτήσεων.

Ὑπάρχουν ὥστόσο θρησκευ-
τεῖς καί πολιτισμοί ὅπως ὁ
Ἰσλαμικός, πού ἐξακολουθοῦν
νά τοποθετοῦν τή γυναίκα
στό περιθώριο ἀρνούμενοι
νά τῆς ἀναγνωρίσουν
στοιχειώδη δικαιώματα

τῆς Δρ. Ἀρετῆς Δημοσθένους-Πασχαλίδου,
Θρησκευτολόγου-Κανονολόγου

Πρὶν τὴν ἀνατολή τῆς μουσουλμανικῆς θρη-
σκείας στὴν Ἀραβία, ἡ κατάσταση ἦταν γε-
νικά πολὺ ἄσχημη γιά τή γυναίκα. Ὁ ἀμεί-
λικτος νόμος τῆς ἐρήμου, ἡ δίψα γιά αἷμα καί ὁ
ἀτομιστικός ἀγώνας γιά ἐπιδίωξη ἐπηρέαζαν σημα-
ντικά καί τή βασικότερη πτυχή τῆς ζωῆς, τὸν γάμο,
ἐμποτίζοντας μέ ἐκδίκηση καί ἀγριότητα πολλές
ἀπὸ τίς ἐκδηλώσεις του, καθὼς καί τὰ πρόσωπα
πού συμμετεῖχαν σ' αὐτόν. Ἡ γυναίκα δέν ἦταν
«συνέταίρος» κατά τὴ σύναψη τοῦ συμβολαίου τοῦ
γάμου, ἀλλὰ ἀπλῶς τὸ «ἀντικείμενο», θὰ λέγαμε κά-
ποιας πράξης συναλλαγῆς. Λύση τοῦ γάμου μέ
κοινή ἀπόφαση τῶν συζύγων ἦταν ἀδιανόητη,
καθὼς δικαστική λύση δέν ὑπῆρχε καί οἱ ἄνδρες
ἦταν οἱ κύριοι καί ἐξουσιαστές ὄχι μόνο τῆς οἰκογέ-
νειας, ἀλλὰ καί τῆς μοίρας τοῦ γάμου γενικότερα.

Ἡ ἀποπομπή τῆς γυναίκας ἦταν κάτι φυσιολογι-
κό. Ἡ ἀποπομπή αὐτὴ ἐπέφερε ἄμεση καί τελειωτι-
κὴ λύση τοῦ γάμου, χωρὶς ἐκ μέρους τῆς γυναίκας
νά ὑπάρχει δυνατότητα ἔστω καί κάποιας ἀντίδρα-
σης. Γι' αὐτό, κατά τὸν μεγάλο ἰσλαμολόγο Juynboll,

ΙΣΛΑΜ

ΦΩΤΟ: Α. ΜΠΑΚΤΙΣ

ή λύση του γάμου είχε αρκετή ομοιότητα με την ελευθέρωση των δούλων: 'Ο κύριος παραιτείτο όλων των δικαιωμάτων που είχε πάνω στη γυναίκα. 'Ακόμα και οι Βαβυλώνιοι και οι 'Εβραίοι συνήθιζαν να αποπέμπουν τις γυναίκες τους. Οί Ρωμαίοι άσκούσαν την αποπομπή (repudium), αλλά εάν αυτή δεν έκφραζόταν κατόπιν δίκαιης απόφασης, ό άνδρας ύφίστατο κάποιες κυρώσεις, χωρίς όμως τούτο να έχει κάποια συνέπεια στην έγκυρότητά της'. Κυρίως από την εποχή του Μ. Κωνσταντίνου και κάτω από τη σαφή επίδραση της χριστιανικής διδασκαλίας άρχισαν να τοποθετούνται περιορισμοί που άφορούσαν την εισαγωγή λόγων διαζυγίου (justae causae) σέ συνδυασμό με την επιβολή ποινών, οί όποιες είχαν συνήθως περιουσιακό χαρακτήρα, σέ βάρος του συζύγου που έλυνε τόν γάμο μονομερώς χωρίς σπουδαίο λόγο.

Μέ την άνατολή του 'Ισλάμ, αλλάζουν κάποια πράγματα σχετικά με τη θέση της γυναίκας, ωστόσο αυτή παραμένει άρκετά κατώτερη εκείνης του άνδρα. 'Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός από τη μία και ή πατριαρχική δομή της κοινωνίας από την άλλη συμβάλλουν στή διατήρηση της ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων. 'Επιπλέον, μέ την είσοδό της ή γυναίκα στο σπίτι του άνδρα, τό όποιο τις περισσότερες φορές είναι τό ίδιο μέ εκείνο των γονέων του, ύφίσταται τόν έλεγχο της πενθεράς, πράγμα που διαφοροποιεί σημαντικά την ισορροπία δυνάμεων. Οί σπουδαιότεροι παράγοντες, οί όποιοι επηρεάζουν τη θέση της γυναίκας στο 'Ισλάμ είναι ή θρησκεία, τό δίκαιο, ή παράδοση, οί κοινωνικές και οικονομικές δομές, καθώς και ή ίδια ή ψυχροσωματική εκπαίδευση κάθε γυναίκας. Παρόλο που κάθε μουσουλμάνο

άνδρα τόν γεννά και τόν ανατρέφει κάποια μητέρα, έντούτοις όταν αυτός ένηλικιωθεί έχει τόσο ισχυρές πατριαρχικές άντιλήψεις, έτσι που δικαιολογημένα διερωτάται κανείς, ή μητέρα του άν ήθελε ή άν μπορούσε δέν θά διαδραμάτιζε κάποιο ρόλο στήν τοποθέτησή του έναντι του «άδύνατου» φύλου; Τό θέμα είναι πολύπλοκο και άξίζει να ασχοληθεί κανείς ιδιαίτερα μέ αυτό.

'Η γυναίκα στο Κοράνι

Ξεκινώντας από τη θρησκεία, βλέπουμε πώς τό ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων, τό Κοράνι, τονίζει ότι οί γυναίκες «οφείλουν να εκπληρώσι τά έαυτών καθήκοντα ως άρμόζει, οί δέ άνδρες να προσφέρωνται πρós αυτές μετά δικαιοσύνης, άλλ' έχουν την έαυτών έξουσίαν» ('Η Βούς, 2:228). Κατά τη μουσουλμανική θρησκευτική παράδοση, ό Μωάμεθ είπε χαρακτηριστικά για τη στάση της γυναίκας πρós τόν σύζυγό της: «'Αν είχα έξουσία για τό προσκύνημα, θά έδινά έντολή να προσκυνά ή γυναίκα τόν άνδρα της»². Κάθε σύζυγος είναι ύποχρεωμένη να έχει στάση προσοχής απέναντι στον σύζυγό της και να τόν ύπακούει, εκτός εάν αυτός θέλει κάτι τό όποιο είναι θρησκευτικά άπαγορευμένο. Αυτή διαμένει στήν κατοικία του άνδρα της. Χωρίς την άδειά του, δέν μπορεί να κάνει επισκέψεις, ούτε και ελεύθερη επαγγελματική ζωή. 'Η άπαγόρευση αυτή ύπάρχει και σέ νεώτερες νομοθεσίες, όπως, παραδείγματος χάριν, στήν Αίγυπτο, στή Συρία, στο 'Ιράν και στο 'Ιράκ.

"Όπως φαίνεται από τά πιο πάνω χωρία, μιλώντας συνήθως για τη γυναίκα και τη θέση της στήν ισλαμική κοινωνία γίνεται άναφορά στή σύζυγο-γυναίκα, μία και στίς μουσουλμανικές χώρες τό μοντέλο της ελεύθερης μοναχικής γυ-

ναίκας είναι άγνωστο. Κάθε σύζυγος έχει το δικαίωμα να επισκέπτεται τους γονείς της και τους στενούς συγγενείς της, παρόλο που ο σύζυγος μπορεί να της απαγορεύσει να δέχεται επισκέψεις, εξαιρουμένων μικρών παιδιών από προηγούμενο γάμο, και κατά τους Μαλικάτες ακόμα και τους γονείς της μέχρι μόνο μία φορά την εβδομάδα. Η γυναίκα είναι υποχρεωμένη να έχει συζυγικές σχέσεις με τον άνδρα της, εκτός αν ο τελευταίος δεν έχει καταβάλει το συμφωνημένο μέρος της προίκας ή εάν ένεκα νηστείας δικαιούται να αρνηθεί. Άδικαιολόγητη άρνηση των συζυγικών σχέσεων δίνει αυτόματα στον άνδρα το δικαίωμα για έκφραση της απογοήτης. Τό ίδιο αποτέλεσμα έχει και η τυχόν χρήση αντισυλληπτικών εκ μέρους της γυναίκας.

Τό Κοράνι επιτρέπει στους άνδρες να τιμωρούν τις γυναίκες σε περιπτώσεις απείθειας, μη έφαρμογής των καθηκόντων τους, αλλά και για λόγους βελτίωσης του χαρακτήρα. Χαρακτηριστικά είναι

στην προκειμένη περίπτωση τά λόγια του χωρίου (Αί Γυναίκες, 4:38): «Οί άνδρες είναι ανώτεροι των γυναικών ένεκα της ιδιότητος δι' ής ό Θεός ύψωσε τους μέν επί των δέ, και διότι οί άνδρες προικί-

*Ο ισλαμικός
φονταμενταλισμός από
τή μία και ή πατριαρχική
δομή της κοινωνίας από
τήν άλλη συμβάλλουν
στή διατήρηση
της ανισότητας μεταξύ
των δύο φύλων.*

ζουν τις γυναίκες εκ του πλούτου αυτών... Όνειδίετε εκείνας, ών την απείθειαν πτοείσθε. Θέλετε όρίσει εις αυτές χωριστήν κοίτην, τύπτοντες αυτές. Εάν όμως υπακούωσιν ύμās, έστε προς αυτές ευμενείς».

Κατά τον μεγάλο μουσουλμάνο θεολόγο Al Ghazali, «Ο γάμος είναι ένα είδος σκλαδιās για τη γυναίκα. Καθήκον της είναι ή απόλυτη

ύπακοή στον άνδρα σε κάθε πράγμα, εκτός εάν αυτό βρίσκεται σε αντίθεση με τους νόμους του Ίσλάμ».

Η άγωγή των παιδιών

Τό θέμα της ανατροφής των παιδιών είναι επίσης ένδεικτικό της κατώτερης κοινωνικής θέσης της γυναίκας στο Ίσλάμ. Η ανατροφή των παιδιών αποτελεί αποκλειστικό δικαίωμα του πατέρα. Άκόμα και στίς περιπτώσεις που ή μητέρα ανήκει σε μία θρησκεία «έξ αποκαλύψεως», δηλαδή στον Ίουδαϊσμό ή στον Χριστιανισμό, τά παιδιά πρέπει όπωσδήποτε να ανατραφούν σύμφωνα με την ισλαμική θρησκεία. Τυχόν συμφωνία στο συμβόλαιο του γάμου για ανατροφή των παιδιών στη θρησκεία της μητέρας είναι ανεπίτρεπτη. Τά νεώτερα δίκαια δεν παρουσιάζουν καμία εξαίρεση στο θέμα αυτό, ενώ όπου δεν ύπάρχει σχετική διάταξη, ισχύει τό Μουσουλμανικό Δίκαιο. Στην Αίγυπτο, τό άρθρο 124 του Άστικου Κώδικα όρίζει: «Τά από

ΦΩΤΟ: Γ. ΨΗΛΑΚΙΣ

Οί σπονδαιότεροι παράγοντες, οί όποιοι επηρεάζουν τη θέση της γυναίκας στο Ίσλάμ είναι ή θρησκεία, τό δίκαιο, ή παράδοση, οί κοινωνικές και οικονομικές δομές, καθώς και ή ίδια ή ψυχοσωματική εκπαίδευση κάθε γυναίκας.

τόν γάμο ενός μουσουλμάνου και μιάς χριστιανής ή ιουδαίας γεννηθέντα τέκνα και των δύο φύλων ακολουθούν τη θρησκεία του πατέρα».

Ἡ γυναίκα στό Πακιστάν

Χαρακτηριστική γιά τό θέμα μας εἶναι ἡ κατάσταση στό Πακιστάν. Ἡ θέση τῆς γυναίκας στήν οἰκογένεια καί γενικότερα στήν κοινωνία ἐπιδεινώθηκε σημαντικά τά τελευταῖα χρόνια, παρόλο πού ἀρχηγός τῆς χώρας εἶναι γυναίκα. Ἴσως τό γεγονός πώς μιά μικρή ομάδα μορφωμένων γυναικῶν εἶναι στήν κορυφή, συμβάλλει στήν καταπίεση καί τήν ἀσυνείδητη ὑποταγή τῶν ἄλλων τόσο, ὥστε νά ὑπάρχει πραγματικός κίνδυνος γιά τήν κοινωνική ἰσορροπία. Ὑπό τό σύνθημα «ὁ Ἀλλάχ εἶναι ὁ Θεός τῶν ἀνδρῶν»³, μεταδίδεται ἡ χώρα αὐτή σιγά-σιγά σέ ἓνα «θεοκρατικό» κράτος, στό ὁποῖο οἱ γυναῖκες χάνουν σημαντικά ἀναφαίρετα δικαιώματά τους, ὅπως αὐτό τοῦ ἐκλέγειν. Γιά νά λάβουν μέρος στίς ἐκλογές, πρέπει νά παρουσιάσουν ταυτότητα μέ φωτογραφία, πράγμα πού προϋποθέτει φωτογράφιση χωρίς τόν «φερετζέ» καί πού, ὅπως εἶναι φυσικό, δέν εἶναι ἐπιτρεπτό ἀπό τούς περισσότερους Πακιστανούς συζύγους.

Διαζύγιο

Καθοριστικῆς σημασίας γιά τή θέση τῆς γυναίκας στήν ἰσλαμική οἰκογένεια (εἴτε αὐτή εἶναι μουσουλμάνη, εἴτε ὄχι) ἀποτελεῖ ὁ τρόπος λύσης τοῦ γάμου σύμφωνα μέ τό μουσουλμανικό θρησκευτικό δίκαιο καί ἡ ὑπαρξη τῆς πολυγαμίας. Κάθε γυναίκα ἡ ὁποία διαφωνεῖ μέ τόν σύζυγό της κινδυνεύει νά ἐκδιωχθεῖ ἀπό τή συζυγική της ἐστία κατόπιν μονομεροῦς ἀπόφασης τοῦ ἀνδρα της (ἀποπομπή). Ἡ συγκατάθεση ἢ μή τῆς γυναίκας ἀναφορικά μέ τήν ἐξάσκηση τοῦ δικαιώματος τοῦ ἀνδρα πρὸς λύση

τοῦ γάμου μέ ἀποπομπή δέν ἔχει καμία σημασία. Ἡ γυναίκα εἶναι οὐσιαστικά ἀδύνατη στή Sharia (Μουσουλμανικό Δίκαιο) γιά κάθε εἶδους ἀντίδραση. Δέν εἶναι ἀσυνήθες τό γεγονός ἡ ἀποπομπή νά ἔχει κιόλας πραγματοποιηθεῖ ἐνῶ ἡ ἀποπεμφθεῖσα γυναίκα νά ἔχει πλήρη ἄγνοια ἀναφορικά μέ αὐτήν. Τόσο οἱ Σουννίτες ὅσο καί οἱ Σηίτες νομικοί συμφωνοῦν ὡς πρὸς τό θέμα τῆς λύσης τοῦ γάμου στήν περίπτωση ἐκείνη, κατὰ τήν ὁποία κάποιος ῥωτᾷ τόν σύζυγο ἂν ἀπέπεμψε μία γυναίκα του. Ἐάν ὁ ἄνδρας ἀπαντήσει καταφατικά, ἔστω καί ἂν μέχρι στιγμῆς δέν τήν ἔχει ἀποπέμψει, ἡ γυναίκα ἔχει ἤδη ἀποπεμφθεῖ. Ὑπάρχουν ἀρκετές δικαστικές ἀποφάσεις, οἱ ὁποῖες δηλώνουν τήν ἀνάγκη γιά παρουσία τῆς ἴδιας τῆς γυναίκας κατὰ τήν ἀποπομπή. Ἐντούτοις, αὐτές παραμένουν obita dicta καί ἡ κατ' αὐτόν ἀποπομπή εἶναι ἐγκυρη.

Ἀλλά καί ἐάν ἀκόμη ὁ γάμος της δέν λυθεῖ μέ ἀποπομπή, ὁ ἄνδρας τῆς δικαιούται νά πάρει κάποια ἄλλη γυναίκα, σέ περίπτωση πού δέν ἔχει μέχρι τότε ἄλλες τρεῖς (Αἱ Γυναῖκες, 4:3). Στίς χώρες ὅπου ἡ πολυγαμία ἐπιτρέπεται, ἡ γυναικασύζυγος ἐξαναγκάζεται οὐσιαστικά νά ὑποτάσσεται στόν ἄνδρα της, χωρίς, ἐντούτοις, κανεῖς νά μπορεῖ νά τῆς ἐξασφαλίσει μονογαμικό καθεστώς. Ἡ πολυγαμία ἔχει ἀπαγορευθεῖ μόνο στήν Τουρκία, στήν Τυνησία καί στήν Ἀκτή τοῦ Ἐλεφαντοστοῦ. Στό Ἰράκ, στό Ἰράν, στό Μαρόκο, στό Πακιστάν καί στή Συρία χρειάζεται δικαστική ἄδεια γιά γάμο μέ περισσότερες ἀπό μία γυναῖκες, πράγμα βέβαια εὐκόλο σέ μία ἀνδροκρατούμενη κοινωνία, ὅπου ἄνδρες ἀποφασίζουν γιά ἄνδρες καί γιά γυναῖκες.

Σέ περιπτώσεις μεικτῶν γάμων τό θρησκευτικό δίκαιο τῶν μου-

ΦΩΤΟ: Α. ΜΠΑΚΤΗΣ

Ἡ θέση τῆς γυναίκας στὴν οἰκογένεια καὶ γενικότερα στὴν κοινωνία ἐπιδεινώθηκε σημαντικὰ τὰ τελευταῖα χρόνια.

μουσουλμάνων διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, ιδιαίτερα ὅταν ὁ μουσουλμάνος σύζυγος μέ τή μή μουσουλμάννα σύζυγό του κατοικήσουν στὴν ἰσλαμική πατρίδα τοῦ πρώτου, ὅπου τὸ Μουσουλμανικὸ Δίκαιο ἢ εἶναι τὸ ἰσχύον Δίκαιο τοῦ κράτους ἢ ἐπηρεάζει σέ μεγάλο βαθμὸ τὴν κρατική νομοθεσία. Στὴν πατρίδα μας ἀλλὰ καὶ σέ πολλές ἄλλες εὐρωπαϊκές καὶ μὴ κῶρες, μουσουλμάνοι ἐργάτες νυμφεύονται πολιτικά χριστιανές γυναῖκες καὶ ἐνῶ μερικά χρόνια κατοικοῦν στὴν πατρίδα τῆς γυναίκας, κατόπιν ἐπιθυμοῦν νά μετοικήσουν στὴ μουσουλμανική τους πατρίδα.

Τί γίνεται ἐάν ἡ χριστιανὴ σύζυγος δέν ἀκολουθήσει τὸν ἄνδρα της στὴν καινούργια του κατοικία; Τὰ πράγματα στὴν περίπτωση αὐτὴ εἶναι ἀρκετὰ δύσκολα γιὰ τὴ χριστιανὴ σύζυγο. Ἐνδέχεται ὁ μουσουλμάνος νά πάρει τὰ παιδιά του καὶ νά δραπετεύσει. Ἐάν ἡ γυναίκα

δέν τὸν ἀκολουθήσει, εἶναι φανερό πὼς χάνει τὰ παιδιά της, ἀφοῦ τὸ ἰσχύον Δίκαιο στὴν ἰσλαμική πατρίδα τοῦ ἄνδρα, ὅπως εἶναι φυσικό, θεωρεῖ ὑπεύθυνο γιὰ τὴν ἀνα-

*Κάθε σύζυγος εἶναι
ὕποχρεωμένη νά ἔχει
στάση προσοχῆς
ἀπέναντι στὸν σύζυγό
της καὶ νά τὸν ὑπακούει.*

τροφή τῶν παιδιῶν ἀποκλειστικά τὸν πατέρα. Στὸν Λίβανο, γιὰ παράδειγμα, κατὰ τὸ ἀρθρο 12 τοῦ νόμου 18.11.1938, πρέπει τὰ παιδιά νά ἀνατρέφονται ὁποσδήποτε στὴ θρησκεία τοῦ πατέρα.

Ἄς δοῦμε ὅμως τί γίνεται ἐάν ἡ χριστιανὴ σύζυγος ἀκολουθήσει τὸν μουσουλμάνο ἄνδρα της στὴν ἰσλαμική του πατρίδα. Ποιὰ προβλήματα θά ἀντιμετωπίσει στὴ μουσουλμανική χώρα καὶ πὼς θά ἐπη-

ρεάσουν αὐτὰ τὴ θέση της στὴν κοινωνία; Ἀσφάλεια γιὰ μονογαμία θά ὑπάρχει ἐκεῖ; Τὸ θέμα αὐτὸ φαίνεται νά εἶναι ἀρκετὰ επίκαιρο, διότι σύμφωνα μέ μαρτυρίες τοῦ Τμήματος Ἀλλοδαπῶν, ἀρκετές Ἑλληνίδες χριστιανές παντρεύονται μουσουλμάνους ἐργάτες στὴν Ἑλλάδα καὶ κατόπιν μετὰ ἀπὸ ἐπιμονὴ τῶν συζύγων τους κατοικοῦν σέ μουσουλμανικές κῶρες. Ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἡ γυναίκα ὑποχωρεῖ στὴν ἐπιθυμία τοῦ ἄνδρα της καὶ πηγαίνει νά ζήσει μέ αὐτόν σέ κάποια ἰσλαμική χώρα, εἶναι πολὺ πιθανὸ νά ὑποχρεωθεῖ νά συγκατοικήσει μέ τὰ πενθερικά της. Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι βαθιὰ ριζωμένο στὴ μουσουλμανική παράδοση, ὅπου ὁ γιὸς φέρνει τὴ νύφη στοῦ σπιτί του, ἐνῶ ἡ τελευταία ὑποχρεώνεται de facto νά ἐγκαταλείψει τὴν πατρική της ἐστία. Στὸ πατριαρχικὸ σπίτι τοῦ συζύγου, ἡ σύζυγος εἶναι πολὺ πιθανὸ νά μὴν ἔχει ἀπόλυτη ἐλευθε-

ρία κινήσεων, μιά και τό Κοράνι επιτρέπει στους άνδρες νά τιμωροῦν τίς γυναῖκες σέ περιπτώσεις ἀπειθείας, μή ἐφαρμογῆς τῶν καθηκόντων τους, ἀλλά και γιά λόγους βελτίωσης τοῦ χαρακτήρα.

Μεικτοί Γάμοι

Ἄν πάρουμε παραδειγματικά τρεῖς ἰσλαμικές χώρες και μελετήσουμε τήν κατάσταση πού επικρατεῖ ἐκεῖ σχετικά μέ τούς μεικτούς γάμους, θά δοῦμε τά ἐξῆς ἐνδιαφέροντα σημεῖα σχετικά μέ τή θέση τῆς γυναίκας και τά προσωπικά της ἀνθρώπινα δικαιώματα: Στή Συρία κάθε ἀλλοδαπή γυναῖκα ἐνός Σύριου πολίτη χρειάζεται τήν ὑπογραφή τοῦ ἀνδρα της, γιά νά ταξιδέψει ἐκτός Συρίας. Θά πρέπει λοιπόν κάθε ἀλλοδαπή, πού παντρεύεται κάποιον Σύριο, νά κάνει γραπτή συμφωνία στό συμβόλαιο τοῦ γάμου, πώς ὁ σύζυγός της ὑποχρεώνεται νά τῆς ἐπιτρέπει ταξίδια στό ἐξωτερικό ἢ ἀπό τήν ὥρα τῆς σύναψης τοῦ γάμου νά ὑποσχεθεῖ και νά ὑποχρεωθεῖ ἐγγράφως πώς γιά τή διαμονή και τίς ἐξόδους της ἡ γυναῖκα δικαιούται νά ἀποφασίζει ἀπό μόνη της. Ἡ γερμανική ἀντιπροσωπεία πού ὑπάρχει στή Συρία, γιά νά προστατεύει τά συμφέροντα τῶν ἀλλοδαπῶν πού δρίσκονται ἐκεῖ, συνιστᾷ τήν ἀνωτέρω προσοχή τῶν ἀλλοδαπῶν γυναικῶν, γιά νά μήν καταντοῦν φυλακισμένες τῶν συζύγων τους στή Συρία⁴.

Ἐάν ἡ χριστιανή σύζυγος μετοικήσει μαζί μέ τόν ἀνδρα της στήν ἰσλαμική του πατρίδα, εἶναι πολύ πιθανόν στή χώρα αὐτή ἡ πολυγαμία νά εἶναι ἐπιτρεπτή. Ἔτσι ὁ μουσουλμάνος θά δικαιούται νά ἔχει μέχρι και τέσσερις γυναῖκες, ἀκόμη και χωρίς τή συγκατάθεση τῆς χριστιανῆς γυναίκας. Στή Λιβύη, μεικτοί γάμοι μέ μουσουλμάνους ὑπάγονται στή δικαιοδοσία τοῦ Μουσουλμανικοῦ Δικαίου, ἐπειδή σύμ-

φωνα μέ τή μουσουλμανική ἀντίληψη τό Ἰσλάμ «κυριαρχεῖ και δέν κυριαρχεῖται». Ἡ πεποίθηση αὐτή στηρίζεται στους ἐξῆς κορανικούς στίχους (Αἱ Γυναῖκες, 4:140): «Ὁ Θεός ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως θά δικάσῃ πάντας και δέν θά ἀναδείξῃ νικητάς τούς ἀπίστους κατά τῶν πιστῶν μουσουλμάνων», (Ἡ Τράπεζα, 5:61): «Οἱ λαμβάνοντες φίλον και προστάτην τόν Θεόν, τόν Ἀπόστολον αὐτοῦ, οἱ πιστεύοντες ἀπαρτίζουν τήν μερίδα τοῦ Κυρίου και ἔσσονται νικηταί».

Ἀλλά και σέ θέματα διαζυγίου ἡ χριστιανή γυναῖκα θά ἔχει νά ἀντιμετωπίσει τό Μουσουλμανικό Δίκαιο. Στίς περισσότερες ἰσλαμικές χώρες τό θρησκευτικό δίκαιο τῶν μουσουλμάνων ἔχει νομική ἰσχύ και διακανονίζει και θέματα μεικτῶν γάμων μέ χριστιανική συμμετοχή. Ὅπως εἶναι φανερό, τά θέματα τῶν μεικτῶν γάμων ἀγγίζουν πολύ εὐαίσθητες πτυχές τόσο τῆς διαφορετικῆς παράδοσης τῶν συζύγων και τῆς διαφορετικῆς θρησκείας, ἀλλά κυρίως τοῦ ἀγνώστου γιά τή χριστιανή γυναῖκα Μουσουλμανικοῦ Δικαίου, τό ὁποῖο παρέχει ἀρκετή ἀνεση στόν ἀνδρα ὄχι μόνο νά τήν κακομεταχειρίζεται, ἀλλά και νά λύνει τόν γάμο του μέ αὐτήν μέ μονομερῆ ἀποπομπή.

Εἶναι χαρακτηριστική ἡ σχετική τραγωδία μιᾶς Ἀμερικανίδας, ἡ ὁποία παντρεύτηκε ἕναν μουσουλμάνο ἀπό τό Ἰράν, στήν Ἀμερική. Ἐνῶ στήν ἀρχή ὅλα πηγαιναν καλά και ὁ Ἰρανός δέν ἤθελε νά ἔχει μεγάλη σχέση μέ τήν πίστη του, σέ μιά δεδομένη στιγμή, παίρνει τό παιδί του και πηγαίνει στήν πατρίδα του. Ἡ γυναῖκα του ἀναγκαστικά τόν ἀκολουθεῖ, γιά νά μήν χάσει τήν κόρη της. Στό Ἰράν κατοικοῦν μέ τούς μουσουλμάνους γονεῖς. Τά παιδιά ἀνατρέφονται στό Ἰσλάμ και ἡ γυναῖκα ὑποχρεώνεται νά πα-

ρακολουθεῖ θρησκευτικά μαθήματα με σκοπό τήν προσχώρησή της στή θρησκεία αὐτή. Ὁ ἄνδρας της συμπεριφέρεται ἄσχημα καί τή χτυπᾷ κάθε φορά πού αὐτή ἀναλαμβάνει πρωτοβουλία ἀντίθετη μέ τή θέλησή του. Στό τέλος, ἡ γυναίκα ἀποφασίζει καί αὐτός τήν ἐμποδίζει, μέχρι πού μέ τεράστιες δυσκολίες ἡ χριστιανή σύζυγος καταφέρνει νά δραπετεύσει.

Μία ἄλλη περίπτωση κάποιας Γερμανίδας ἡ ὁποία νυμφεύθηκε ἕναν Ἰρανό περιγράφει τό περιοδικό «Stern». Αὐτή ὅμως τελικά ἀποχωρίστηκε τά δύο παιδιά της, τά ὁποῖα πήρε ὁ πατέρας στήν πατρίδα του⁵.

Ἡ γυναίκα μητέρα

Ἐνῶ ὅπως βλέπουμε, δεσπόζει ἡ γνώμη τοῦ ἀνδρα σέ ὅλες τίς μορφές τῆς ἰσλαμικῆς ζωῆς καί ἐνῶ ἰδανική γυναίκα εἶναι ἡ εὐπειθής καί συνετή, ἡ ὑποταγμένη καί σιωπηλή (Αἱ Γυναῖκες, 4: 38), παραμένει κάποια ἄλλη πτυχή τῆς ζωῆς γι' αὐτήν, ἡ ὁποία τῆς δίνει σχετική χαρά καί σεβασμό, ἀναγνώριση καί κύρος, ἐκείνη τῆς μητέρας. Τήν ἀναγνώριση στή μητέρα-γυναίκα τόνησε ὁ Μωάμεθ κάποιες φορές καί τή βρίσκουμε καί σήμερα θαυμάσιωμένη στήν ἰσλαμική παράδοση.

Σύμφωνα μέ μία χαντίθ, ἡ ὁποία ἀποδίδεται στόν Abu Hurayrah, ἀναφέρεται ὅτι κάποιος ρώτησε τόν Μωάμεθ: «ᾤω Ἀπόστολε τοῦ Ἀλλάχ, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει τά μεγαλύτερα δικαιώματα ἐπ' ἐμοῦ, ὡς

πρός τήν καλήν συμπεριφοράν; Ἐκεῖνος (ὁ Προφήτης) ἀπήντησεν: «Ἡ μήτηρ σου». Ἐρώτησε (πάλιν): «Κατόπιν ποῖος;» (Ὁ Προφήτης) ἀπήντησεν: «Ἡ μήτηρ σου». Ἐρώτησε (πάλιν): «Κατόπιν ποῖος;» (Ὁ Προφήτης) ἀπήντησεν: «Ἡ μήτηρ σου». Ἐρώτησε (πάλιν): «Κατόπιν ποῖος;» (Ὁ Προφήτης) ἀπήντησεν: «Ἡ μήτηρ σου». Εἰς μίαν ἄλλην παράδοσιν ἀναφέρεται ὅτι ὁ Jahima ἦλθε πρὸς τόν Προφήτην καί εἶπεν: «ᾤω Προφήτα τοῦ Ἀλλάχ! Θά ἤθελον νά μετᾶσχω εἰς τόν ἀγῶνα (εἰς τήν ὁδόν τοῦ Ἀλλάχ) καί ἦλθον νά ζητήσω τήν συμβουλὴν σου». (Ὁ Προφήτης) ἠρώτησεν: «Ἐχεις μητέρα;» (Ὁ Jahima) ἀπήντησε: «Ναί». (Ὁ Προφήτης) εἶπε: «Τότε μέινε νά τή φροντίζεις, διότι ὁ παράδεισος εὐρίσκεται ὑπὸ τούς δύο πόδας της»⁶.

Σημειώσεις

1. Ch. Chahata, Droit Musulman, Dalloz, 1970, 111. I. Γ. Δεληγιάννη, Οἰκογενειακό Δίκαιο II. Συζυγικές σχέσεις-Διαζύγιο, Θεσσαλονίκη 1987, 235.

2. Ἰμπραχίμ (Ἀδραάμ) Χαλίλ Νταμπούρ, Γάμος καί Οἰκογένεια κατὰ τό Ἰσλάμ, Θεσσαλονίκη, 1990, 242.

3. Jager, «Zeitsmagazin», Nr. 49 vom 3.5.1991, 70 Βλ. σχετικὰ J. Brink, «Pakistan», 15, Bergmann/Ferid, Intern.EheR.

4. Βλ. Arabische Republic Syrien, 27, Bergmann/Ferid, Intern. EheR.

5. B. Mahmoody, Nicht ohne meine Tochter, 1990, U. Neuhauser, «Die geraubten Kinder», Stern, Nr. 46, 1990, 97-102.

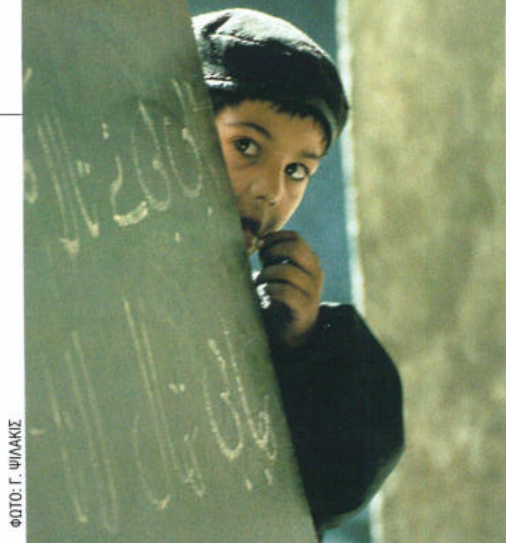
6. Ἀ. Γιαννουλάτου, Ἰσλάμ, 1983, 202.

Λεξικό

Σουνίτες: Θεωροῦνται οἱ «ὀρθόδοξοι» μουσουλμάνοι. Πιστεύουν ὅτι τό «ὄλον» καί κατὰ συνέπεια καί οἱ ἀνθρώπινες πράξεις ἐξαρτῶνται ἀπό τόν Θεό καί ὀφείλονται σέ αὐτόν.

Σηίτες: Ὑπάρχει ἡ τάση νά χαρακτηρίζονται ὡς οἱ «σχισματικοί» μουσουλμάνοι. Στήν οὐσία ἀποτελοῦν ἕναν δεῦτερο κορμό πού ἀναπτύχθηκε ἀπ' εὐθείας ἀπό τίς ρίζες τοῦ Ἰσλάμ. Τό προπύργιο τῶν Σηϊτῶν θεωρεῖται ἡ Περσία.

Χαντίθ: Ἡ λέξη σημαίνει ἀναγγελία, διήγηση, παράδοση. Ἡ Χαντίθ ἀποτελεῖ τήν παράδοση γιά τήν πράξη καί τή σοφία τοῦ Μωάμεθ, ὅπως αὐτή καθορίζεται σύμφωνα μέ διάφορα περιστατικά καί ἀποφθέγματα μεταδιδόμενα ἀπό στόμα σέ στόμα ξεκινώντας ἀπό αὐτόπτες μάρτυρες τῆς πρώτης ἰσλαμικῆς γενιάς.

ΦΩΤΟ: Γ. ΨΗΛΑΚΙΣ

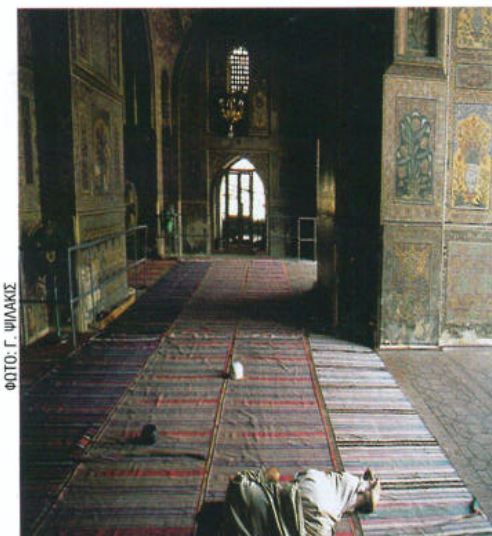
Ἡ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν ἀποτελεῖ ἀποκλειστικό δικαίωμα τοῦ πατέρα.

ΦΩΤΟ: Α. ΜΠΑΚΤΗΣ

Ὁ Μωάμεθ λέει: «Ἄν εἶχα ἐξουσία γιά τό προσκύνημα, θά ἔδινά ἐντολή νά προσκυνᾷ ἡ γυναίκα τόν ἄνδρα της».

Μέ τό σύνθημα «ὁ Ἀλλάχ εἶναι ὁ Θεός τῶν ἀνδρῶν», μεταδίδεται τό Πακιστάν σιγά-σιγά σέ ἕνα «θεοκρατικό» κράτος.

ΦΩΤΟ: Γ. ΨΗΛΑΚΙΣ